

5. INBURGERING EN INTEGRATIE

5.1. INLEIDING

Vluchtelingen dragen een rugzak met daarin alles wat ze hebben verzameld in het verleden: hun opleiding, werkervaring, competenties, cultuur en taal, herinneringen en vaak ook een belangrijke portie overlevingsmethodieken. Dat volstaat helaas niet om in ons land een thuis te vinden. Je oriënteren in een nieuwe omgeving heeft tijd nodig. Gelukkig zijn er heel wat diensten, materialen en projecten die vluchtelingen bij de start van hun participatie in de samenleving kunnen helpen.

Inburgering is een begeleid traject naar integratie. Het is een bevoegdheid van de gemeenschappen in België. Voor Vlaanderen en (Nederlandstalig) Brussel licht het decreet van 7-06-2013⁴⁵ toe hoe de overheid een ‘**begeleid traject naar integratie**’ **ontwierp die** de zelfredzaamheid van de deelnemers en hun participatie op professioneel, educatief en sociaal vlak zal verhogen. De overheid biedt daarvoor een programma op maat aan.

Het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering en de stedelijke Agentschappen in Antwerpen, Gent en Brussel voeren het Vlaams inburgerings- en integratiebeleid uit. Zij werken daarvoor samen met lokale besturen, organisaties en burgers. <http://www.integratie-inburgering.be/wat-doen-we>.

Het ‘inburgeringstraject’ bestaat uit een basiscursus Nederlands, een [cursus maatschappelijk oriëntatie \(MO\)](#) om kennis te maken met de Vlaamse en Belgische samenleving, loopbaanoriëntatie en individuele trajectbegeleiding.

Personen die internationale bescherming kregen (erkende vluchtelingen, subsidiair beschermde) en de leden van hun herenigd gezin behoren tot diegenen die verplicht zijn om het inburgeringstraject te volgen. Het traject is gratis. Voor informatie en inschrijving, zie: <http://www.integratie-inburgering.be/contact>

Het aanbod om Nederlands te leren (NT2) houdt rekening met verschillende taalniveaus en competenties van de nieuwkomers. Deze worden getest in een contactpunt van het Agentschap. De mogelijkheden zijn:

- **Onthaalonderwijs in een Vlaamse basisschool of OKAN in het secundair onderwijs**
Voor wie jonger is dan 18, nieuw in Vlaanderen en geen Nederlands spreekt.
- **Centrum voor Basededucatie, met lessen overdag of 's avonds**
Voor wie 16 of ouder is en niet of laag geschoold is.
- **Centrum voor Volwassenenonderwijs, met lessen overdag of 's avonds**
Voor wie 15 jaar is en al twee jaar secundair onderwijs volgde en voor wie 16 of ouder is. Er is een cursus op beginniveau en een cursus op hoger niveau voor wie al Nederlands spreekt en schrijft.

45 <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/doelgroep-inburgering/inburgering-in-een-notedop>

- **Universitair talentcentrum, cursussen in groep en op een hoog tempo**
Voor wie 18 jaar of ouder is, minimum een diploma secundair onderwijs heeft en voldoende ervaring heeft met het studeren van een West-Europese taal.
- [VDAB](#) (Vlaanderen), [Actiris](#) (Brussel) en [Syntra](#) die eerder specifieke beroepsopleidingen aanbieden in combinatie met Nederlands leren, of een opleiding die men elders volgt ondersteunen. Voor de specifieke voorwaarden moet je raad vragen aan een consulent in het bureau van de regio waarin je woont.

Wie al voldoende Nederlands kent, kan vrijstelling krijgen om cursussen te volgen, maar moet zijn niveau van taalvaardigheid bewijzen in een test.

Een volledige test bestaat uit 4 testdelen: lezen, luisteren, spreken en schrijven. De test wordt gespreid over 2 dagen. De eerste dag omvat de testdelen lezen en luisteren; de tweede dag de testdelen spreken en schrijven.

Een voldoende kennisniveau van het Nederlands is trouwens verplicht vereist:

- kennisniveau A2 voor een nationaliteitsverklaring,
- kennisniveau A1 voor wie wil inschrijven bij een Sociale Huurmaatschappij of Verhuurkantoor.

5.2. PROBLEMEN

De overheid creëert (gratis) kansen en verplicht sommige categorieën van nieuwkomers om van het aanbod gebruik te maken. De ‘integratie’ waarvoor de overheid middelen aanbiedt, beoogt dat nieuwkomers de taal, de werking, normen en waarden van onze maatschappij leren kennen.⁴⁶

Toch zijn er nog serieuze problemen met toegankelijkheid en randvoorwaarden.

- Er zijn lange wachtlijsten voor de cursussen Nederlands.
- Er is te weinig taalpraktijk binnen de cursussen.
- Er is een tekort aan taalopleidingen op maat, vooral aan snelle en intensieve cursussen. Tegen de tijd dat nieuwkomers de taal beheersen, hebben ze zo’n groot gat in hun werkervaring dat ze moeilijk een baan vinden.
- Academische opleidingen zijn erg duur.
- Een attest van taalniveau wordt vaak te weinig op zijn waarde erkend door diensten van beroepsopleiding en door werkgevers.
- Er zijn te weinig tolken en vertaaldiensten vanuit de overheid terwijl de Vlaamse taalwetgeving bepaalt dat in openbare dienstverlening Nederlands moet gesproken worden. Er is wel een Dienst Sociaal Tolken en Vertalen: <http://www.agii.be/>

46 Op 24-11-2016 heeft de federale Kamer een wetsontwerp over een ‘nieuwkomersverklaring’ goedgekeurd. Het voorstel bepaalt dat nieuwkomers in een engagementsverklaring zullen moeten aangeven dat ze de Europese rechten, plichten, waarden en vrijheden respecteren. Bedoeling is aan de nieuwkomers de basisprincipes van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens duidelijk te maken, maar ook van onze Grondwet en van onze samenleving. De maatregel is tot nu toe niet van toepassing omdat de [verklaring alleen kan uitgewerkt worden in overleg met de Gemeenschappen, aangezien deze de bevoegdheid hebben over integratie](#) (hyperlink naar Myria).

[thema/sociaal-tolken-en-vertalen](#) met een centraal telefoonnummer 02 205 00 71, maar alleen reguliere sociale en openbare diensten kunnen er beroep op doen. Privé tolken zijn erg duur.

- De cursus maatschappelijk oriëntatie (MO) wordt bij voorkeur in de thuistaal van de nieuwkomers gegeven. Voor sommige talen zijn er echter lange wachttijden.

5.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

Is het duidelijk wat er met ‘integratie’ wordt bedoeld?

Met het inburgeringstraject biedt de overheid kansen aan nieuwkomers, van welke afkomst dan ook, om de competenties te verwerven waarmee ze kunnen integreren in en deelnemen aan de maatschappij. Sommige politici en burgers verwarren het begrip bewust of onbewust met ‘assimilatie’ en vatten integratie eenzijdig op als een opdracht voor de nieuwkomers om zich aan te passen en de heersende normen en waarden over te nemen.

Anderen, o.a. sociologen als prof. Geldof⁴⁷, wijzen op integratie als een wederzijdse opdracht. De nieuwkomer moet de aangeboden kansen grijpen om de maatschappij te leren kennen en eraan deel te nemen. De overheid moet echter een reëel perspectief aan het integratietraject knopen en de brede bevolking bij integratie betrekken. Zij moet meer inspanningen doen om obstakels voor integratie zoals gekleurde armoede, tekort aan huisvesting, onderwijsachterstand, werkloosheid en discriminatie te bestrijden.

Ook de gewone burgers zijn mee verantwoordelijk voor ‘integratie’. Nieuwkomers kunnen maar integreren als ook de gewone burgers open staan voor vernieuwing en toenemende diversiteit, en toelaten dat nieuwkomers actief aan de samenleving deelnemen. Zij beseffen niet voldoende hun eigen rol daarin. Meestal is er weinig persoonlijk contact met nieuwkomers en in maatschappelijke structuren als school en werk is er nog te veel segregatie. Vrijwilligers nemen hun verantwoordelijkheid op en organiseren gelegenheden tot ontmoeting en kennismaking –bruggen - tussen bevolking en nieuwkomers (zie hoofdstuk 2).

47 D. Geldof (2013), *Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert*, pag. 121 vlg.

Tijdens de [netwerkdag van Gastvrij Netwerk](#) 28-10-2017 legde Vida Razavi, erkend vluchteling afkomstig van Iran en vrijwilliger van het project '[Vrouwen ontmoeten vrouwen](#)' van de Vrouwenraad, hoe zij 'integratie' ziet tegenover 'inclusie'

Integratie wijst op het proces van aanpassing voor nieuwkomers om hun overgang naar de maatschappij te vergemakkelijken. De focus ligt op burgerrechten en wetten, maar ook op aanpassing aan het politiek en sociaal systeem. Het is te eenzijdig gericht op nieuwkomers en op snelle oplossingen voor behoeften als huis, werk, opleiding.

Inclusie is het proces en de praktijk om verschillende identiteiten te erkennen en ervoor te zorgen dat mensen een zinvol leven kunnen leiden. Inclusie veronderstelt mekaar leren kennen en als mens erkennen met wederzijds respect, aanvaarding en aanvulling. Dit proces duurt veel langer (20 jaar, zegt ze). Gedeeltelijk heeft de overheid hierin een taak, maar het is vooral een 'human job'.

Maak aan het Agentschap Integratie & Inburgering bekend welke activiteiten je vrijwilligersorganisatie lokaal organiseert voor het aanleren en praktisch oefenen van Nederlands. Doe dit uiteraard ook bij Open School in eigen gemeente of regio.

Via <http://www.nederlandoefenen.be/> kan je onder 'ik organiseer een oefenkans' doorklikken op een van de aanspreekpunten (Antwerpen, Brussel, Gent, Rand, Vlaanderen) en er het aanbod van je vereniging melden om te laten opnemen op de website.

Je wil je vrijwilligersinitiatief zo goed mogelijk afstemmen als aanvulling ten opzichte van de officiële taalopleidingen. Je wil je weg vinden in het enorm aanbod aan materialen en methodieken op Belgische en Nederlandse websites.

De website <http://www.nederlandoefenen.be/> zet je op weg om geschikte instrumenten voor aanleren en oefenen van Nederlands te vinden. Zie bijvoorbeeld: [http://www.nederlandoefenen.be/antwerpen/taaloefenkansen?q=&event_categories\[0\]=Oefen+online+of+mobiel](http://www.nederlandoefenen.be/antwerpen/taaloefenkansen?q=&event_categories[0]=Oefen+online+of+mobiel).

De website www.taalblad.be geeft goede ideeën voor activiteiten rond taal.

Eventueel neem je contact op met aanbieders zoals Basiseducatie en Open school.

Hoe kom je te weten hoe divers je gemeente is? Op de monitor LIIM <http://www.statistiekvlaanderen.be/monitor-lokale-inburgering-en-integratie> vind je voor elke gemeente uit het Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest een digitaal cijfer rapport met demografische indicatoren: de omvang en samenstelling van de groep vreemdelingen, personen van buitenlandse herkomst en nieuwkomers. De maatschappelijke positie van de personen van buitenlandse herkomst op het vlak van tewerkstelling, onderwijs, huisvesting, welzijn en armoede en maatschappelijke participatie.

De speciale 'Sociale kaart voor vluchtelingen' van Oost-Vlaanderen: <https://sites.google.com/site/socialekaartvluchtelingen/> biedt veel nuttige adressen en tips voor de provincie.

5.4. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

Het 'tolkenproject' van de vrijwilligersorganisatie SIAL in de gemeente Lubbeek.

Door de inrichting van een grote noodopvang in de gemeente (2015-16) kregen de scholen een grote toeloop van kinderen van de asielzoekers. SIAL vroeg aan erkende vluchtelingen die vroeger door de organisatie geholpen werden, om nu zelf een steentje bij te dragen en te tolken op school. De tolken legden regels en gewoonten van de school uit voor ouders en kinderen, vertaalden nota's in de schoolagenda en hielpen bij de communicatie .... Met een subsidie van de Koning Boudewijn Stichting kon SIAL hun een vrijwilligersvergoeding voor deze hulp aanbieden.

Malubimpa in Malle, Werkgroep Merchtem Multicultureel en vele andere leden organiseren iedere maand een 'babbelut' of conversatietafel voor nieuwkomers die hun Nederlands willen oefenen. Telkens rond een afgesproken thema. De cafés worden mee ondersteund door het Centrum Volwassenen Onderwijs (CVO).

Welcome in Mechelen koppelt Nederlands oefenen aan bredere leeravonden. Aarzelend aangevat in 2017 werd dit een succes. Elke dinsdagavond is het ontmoetingscentrum Den Deigem goed gevuld met enthousiaste nieuwkomers en vrijwilligers. Van 19u tot 20u wordt Nederlands geoefend en daarna start een brede informatieavond met externe sprekers over een bepaald onderwerp (bv. over werk, computerlessen voor volwassenen, wat een advocatenkantoor voor de klant kan doen ...)

Filet Divers in Antwerpen organiseert conversatiegroepen Nederlands rond een bepaald thema, maar biedt ook 'taaloefenkansen' door nieuwkomers als vrijwilliger te laten meewerken bij bv. de sociale kruidenier. Om de deelname te stimuleren belooft Filet Divers de trouwe deelnemers met een certificaat.